

Συνέντευξη της Μαρίας Φαραντούρη στη Λένα Παπαδημητρίου στο ΒΗmagazino την Κυριακή 20 Μαρτίου 2016

Η 68χρονη ερμηνεύτρια που εξακολουθεί και σήμερα να γεμίζει τις μεγαλύτερες αίθουσες συναυλιών του κόσμου μιλάει για την επίμονη διαδρομή της στη ζωή και την τέχνη. Πάντα δίπλα στον μελωδό της Ιστορίας, Μίκη Θεοδωράκη

Αφορμή για μια εφ' όλης της ύλης συζήτηση με τη Μαρία Φαραντούρη είναι - φευ! - πάλι ο Μίκης Θεοδωράκης. Ένα δώρο από τη διαχρονική και άοκνη ιέρειά του...

Συνέντευξη της Μαρίας Φαραντούρη στη Λένα Παπαδημητρίου στο ΒΗmagazino την Κυριακή 20 Μαρτίου 2016

Η 68χρονη ερμηνεύτρια που εξακολουθεί και σήμερα να γεμίζει τις μεγαλύτερες αίθουσες συναυλιών του κόσμου μιλάει για την επίμονη διαδρομή της στη ζωή και την τέχνη. Πάντα δίπλα στον μελωδό της Ιστορίας, Μίκη Θεοδωράκη

Αφορμή για μια εφ' όλης της ύλης συζήτηση με τη Μαρία Φαραντούρη είναι - φευ! - πάλι ο Μίκης Θεοδωράκης. Ένα δώρο από τη διαχρονική και άοκνη ιέρειά του.

«Ηθελα να ετοιμάσω κάτι για τα 90ά γενέθλιά του» λέει με τη ζεστή, βαθιά κοντράλτο φωνή της - το «βιολοντσέλο», όπως την αποκαλούσε ο Μάνος Χατζιδάκις. «Αλλά πώς να το ξεκινήσω; Τι κάνεις και πώς τέτοια εποχή; Μια μέρα ακούω στο YouTube το "Γράμμα" του Σωκράτη Μάλαμα, ένα τραγούδι που αγαπώ πολύ, και αποφασίζω έτσι, εντελώς παρορμητικά, χωρίς καν να τον γνωρίζω προσωπικά, να του τηλεφωνήσω. Κάτι τέτοιες στιγμές πρέπει κανείς να δρα, αν το άφηνα για άλλη στιγμή, ίσως να μην το έκανα ποτέ. Ο

Συντάχθηκε απο τον/την Γιώργος Αγοραστάκης
Δευτέρα, 28 Μάρτιος 2016 10:23 -

Μάλαμας τα 'χασε. Του είπα τη σκέψη μου. Μου είπε: "Ναι, για τον δάσκαλο, Μαρία μου, πρέπει να κάνουμε κάτι"». Οι επόμενοι «στόχοι» ήταν ο Αλκίνοος Ιωαννίδης και ο Γιάννης Χαρούλης.

Σε αυτούς τους τρεις σημαντικούς ερμηνευτές, διαφορετικών γενεών και ιδιοσυγκρασιών, η 68χρονη Μαρία Φαραντούρη ανέθεσε εν λευκώ να εμφυσησουν εκ νέου ζωή σε γνωστά και αφανή τραγούδια του Μίκη Θεοδωράκη (η ίδια κράτησε συμβολικά για τον εαυτό της μόνο τρία). Χωρίς καθοδήγηση, χωρίς τη «φορεμένη» ομπρέλα μιας ορχήστρας ή ενός μαέστρου, ο καθένας ήταν ελεύθερος να προσεγγίσει δημιουργικά θεοδωρακικά τραγούδια τής επιλογής του. Αυτά που επελέγησαν τελικώς αποτελούν από μόνα τους μία ακόμη έκπληξη: Από τον «Ναυαγό», το «Απόστημα» και το «Ματωμένο φεγγάρι», έως την «Παντέρμη» (του Λόρκα), τον «Επιβάτη» και το «Αυτοί που θα 'ρθουν μια βραδιά». Τελικά, το διπλό CD «Φύλαξα το όνειρο» (κυκλοφορεί στις 28 Μαρτίου από τη MINOS-EMI) είναι, εκτός από γενέθλιο δώρο, ένας τρόπος να επανασυστήσει τον άχρονο Μίκη Θεοδωράκη στην Ελλάδα του 2016; «Θα μπορούσε να το πει κανείς και αυτό» απαντά η ίδια στο ΒΗΜΑgazino. «Για μένα εδώ τα τραγούδια του Μίκη συναντιούνται με το μέλλον τους, βρίσκουν στην εποχή αυτή και πάλι το νόημά τους».

Ισως «φταίει» η μακρά θητεία σας δίπλα στον Μίκη Θεοδωράκη, αλλά έχει κανείς την αίσθηση ότι είχατε πάντα μια αγωνιστική στάση απέναντι στις προκλήσεις της ζωής, οι οποίες μάλιστα ξεκινούν ήδη από τα παιδικά σας χρόνια... Είναι αλήθεια; «Ασφαλώς. Οπλο μου ήταν πάντα η μουσική. Τραγουδούσα ό,τι άκουγα στο ραδιόφωνο. Μεγαλώνοντας δεν είχα τίποτε άλλο, αυτό μου έκανε συντροφιά στα νοσοκομεία. Όταν έπεσε το μικρόβιο της πολιομυελίτιδας, τα παιδιά που είχαμε μολυνθεί μας κράτησαν σε καραντίνα στο Παιδων για έναν χρόνο. Ημουν μόλις δυόμισι ετών. Σκληρές συνθήκες, μακριά από τους γονείς μου, μου φώναζαν από το παράθυρο "Μαιρούλα, Μαιρούλα", αυτό είναι κάτι που δεν ξεχνώ ποτέ. Όταν βγήκα, δεν μιλούσα. Είχα, όμως, έναν πολύ τρυφερό πατερούλη. Κεφαλλονίτη. Και όταν ερχόταν από τη δουλειά, στο σπίτι μας στη Νέα Ιωνία, με έπαιρνε στα πόδια του, έπινε το κρασάκι του και μου τραγουδούσε. Στο σπίτι, η μουσική μας ήταν μπελ κάντο, καντάδες κ.ο.κ. Αυτή ήταν τελικά και η πρώτη μου λέξη: "Κρασί!". Στα δέκα μου χρόνια έκανα τη μεγάλη επέμβαση στο Ασκληπιείο της Βούλας. Τραγουδούσα και στο κρεβάτι ακόμη».

Είχατε δηλαδή πλήρη συνείδηση του ταλέντου σας; «Ασφαλώς! Για εμένα η φωνή δεν ήταν κάτι ευκαιριακό, δεν με άκουσε κάποιος μια μέρα και με ανακάλυψε. Από παιδί ακόμη είχα συνείδηση ότι η ζωή μου θα είναι δεμένη με το τραγούδι. Παντού άκουγα: "Μα τι χάρισμα έχει!". Όταν τσακωνόμουν με τις φιλενάδες μου στο σχολείο, έλεγα: "Όταν μεγαλώσω και τραγουδάω στα θέατρα, δεν θα σε καλέσω!" Αυτό με κράτησε ψυχολογικά».

Αυτό το πρώιμο έλλειμμα στην ομιλία και στην κίνηση σας έδωσε, πιστεύετε, μια παραπάνω ώθηση; «Ε, βέβαια! Ήταν ευλογία Θεού. Ποτέ μου δεν ένιωσα κόμπλεξ, ότι έχω κάποιο έλλειμμα, πιστέψτε με, ποτέ! Η φωνή μου με βοήθησε παρά πολύ να μην αισθάνομαι μειονεκτικά, ιδιαίτερα στο δημοτικό, που κούτσαινα λίγο. Εγώ ήδη ονειρευόμουν πώς θα κατακτήσω τον κόσμο. Όχι με την έννοια του εγωισμού, αλλά της έκφρασης. Πώς δηλαδή θα κατορθώσω να βγάλω το συναίσθημά μου προς τα έξω».

Όταν ακούσατε σε ηλικία 16 ετών (το 1963) τον Μίκη Θεοδωράκη να σας λέει «Το ξέρεις ότι γεννήθηκες για να τραγουδήσεις τα τραγούδια μου;» πώς νιώσατε; «Δεν ντράπηκα, δεν χασκογέλασα, δεν έκανα το "θηλυκό". Είχα μια αυτοπεποίθηση φοβερή. Ήμουν έτοιμη. Του απάντησα αυστηρά, του έκανε μάλιστα εντύπωση, "Το ξέρω"».

Εσείς, ένα κορίτσι 16 χρόνων, και απέναντί σας ο Μίκης, ήδη ηφαιστειώδης, ξεσηκωτικός, ήδη με τους «Λαμπράκηδες» (σ.σ.: Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη). Δεν γεννήθηκε από πλευράς σας, έστω προς στιγμήν, ένας εφηβικός έρωτας; «Βεβαίως. Αλλά ήταν ένας ερωτισμός με σχεδόν θρησκευτική διάσταση. Γεννιόταν ένα δέος σε όποιον τον αντίκριζε. Ψηλός, όμορφος, πολύ έντονος, πάντοτε ουτοπικός. Σε ξεσήκωνε. Ήθελες να μπει στο άρμα του και να τον ακολουθήσεις, ένιωθες ότι μπορούσε να σε ανυψώσει σε κάθε επίπεδο, πνευματικά, ψυχικά, αισθητικά. Ήταν σαν να κατέβηκε ο "Θεός". Θυμάμαι, όταν πήγαινα στα Κύθηρα, στην Αγία Μόνη, ήταν όλα συνυφασμένα, η θέα, η φύση, η Παναγιά της Αγίας Μόνης, το πρόσωπο του Μίκη... Ήμουν η κόρη του, ήταν ο πατέρας μου. Και δίπλα του βρέθηκα κοντά στους μεγάλους, ποιητές, στιχουργούς, ζωγράφους, διανοούμενους. Το 1960, για παράδειγμα, που ετοίμαζε τη μουσική για τις "Φοίνισσες" του Μινωτή, μου είπε να πάω τρεις μήνες στο Εθνικό Θέατρο να παρακολουθήσω την Ελλη Νικολαΐδη που προετοίμαζε τον Χορό. Πήγαινα και έβλεπα απίστευτα πράγματα, για παράδειγμα την Κατίνα Παξινού να δίνεται ολόψυχα πάνω στη σκηνή και ύστερα να απομονώνεται στη σκάλα και να πλέκει...».

Για χάρη του Μίκη θυσιάσατε το κλασικό τραγούδι; «Αν δεν είχε εμφανιστεί ο Μίκης,

κλασικό θα πήγαινα. Είχα από μικρή τοποθετημένη φωνή για μέτζο σοπράνο. Όταν πήγαμε το 1966 στη Ρωσία με τη Λαϊκή Ορχήστρα, ο αρχιμουσικός Οδυσσέας Δημητριάδης και ο συνθέτης Αράμ Χατσατουριάν έλεγαν του Μίκη: "Αφησε τη μικρή εδώ, να σπουδάσει, θα γίνει μεγάλη σοπράνο". Εγώ, όμως, με τίποτα! Ίσως τότε πια μου έβγαιναν οι ανασφάλειες από αυτά που πέρασα ως παιδί. Ένα άλλο παιδί ενδεχομένως να άρπαζε την ευκαιρία. Εγώ ήθελα "οικογένεια". Επρεπε να αφήσω τον Μίκη τελείως και αυτό μου ήταν ψυχολογικά αδύνατο. Δεν γνωρίζω σήμερα να σας πω αν αυτό ήταν δύναμη ή αδυναμία. Ηθελα να έχω από πάνω τον άνθρωπο με τα φτερά».

Ο Μίκης άκουσε σε εσάς τη φωνή μαζί με την ιδεολογική συγγένεια; «Όχι, στην αρχή ήταν μόνο η φωνή και η εσωτερικότητά μου. Η ιδεολογική συγγένεια ήρθε μετά. Δεν ήταν αριστεροί οι γονείς μου, συντηρητικοί κεντρώοι ήταν. Ο Μίκης με πήρε παιδί και από ανεπεξέργαστο υλικό που ήμουν μου έδωσε σχήμα, έπλασε την ηθική μου, την ιδεολογία μου... Γι' αυτό λέω πάντα ότι ήμουν πολύ τυχερή. Οπωσδήποτε είχα και εγώ την πρώτη ύλη, είχα ανοιχτές τις σελίδες να γράψω το βιβλίο μαζί του. Κοντά στον Μίκη άνοιξαν οι ορίζοντές μου... Ένα μεγάλο κομμάτι μου ταυτίστηκε με την Ιστορία του, η οποία ήταν συνυφασμένη με πολιτικά γεγονότα, με ανατροπές, πολιτικές, κοινωνικές, καλλιτεχνικές... Ο τόπος έβραζε τότε σαν καζάνι επάνω στα ερείπια της Κατοχής και του Εμφυλίου... Ο Μίκης έπαιρνε από τους αριστερούς αγώνες και έφτιαχνε το οικουμενικό τραγούδι του».

Έτσι ταυτιστήκατε κοντά του με την Αριστερά... «Με μια Αριστερά της ουτοπίας, γιατί πρέπει να πιστεύουμε στις ουτοπίες. Σίγουρα με μια Αριστερά που δεν ήταν ποτέ κομματική. Ήταν σημαντικό για μένα να την ασπαστώ, όπως εγώ την πίστευα, όπως εγώ θέλω να την εκφράσω. Σαν μια προωθητική δύναμη, που σου δίνει ένα όραμα να πιστέψεις... Με αυτή τη λογική, εγώ ήμουν πάντα ευρύτερα αριστερή. Και με αυτή τη λογική μπήκα πολύ αργότερα ως βουλευτής Επικρατείας στο ΠαΣοΚ. Ποτέ δεν έγινα μέλος του ΠαΣοΚ. Δεν ήθελα τους κομματικούς καταναγκασμούς. Κρατούσα πάντα αυτά που είχα ανάγκη εγώ για να τραφώ. Αλλωστε, με το τραγούδι μου έκανα πολύ πιο έντονη πολιτική από ό,τι μέσα στη Βουλή, που πρέπει να παίξεις έναν ρόλο. Τι άλλο να ζητήσεις όταν ο Μίκης Θεοδωράκης σου εμπιστεύεται ένα τόσο πολιτικό έργο, όπως η "Μπαλάντα του Μαουτχάουζεν"; Θυμάμαι την ημέρα που με φώναξε στο σπίτι του. Η Μυρτώ (σ.σ.: η σύζυγός του) σιδέρωνε, ο Μίκης στο πιάνο. Μου είπε: "Μαρία, γράψε τη μέρα και την ώρα, αυτό είναι ένα μεγάλο έργο που σου δίνω... Θα μας ανεβάσει στον Ολυμπο...". Δεν είχα συνειδητοποιήσει τι μου έλεγε, έλεγα "Ο ναρκισσισμός του Μίκη". Σήμερα, όπου πάω με το "Μαουτχάουζεν", από το Ισραήλ μέχρι τις ΗΠΑ, γίνεται χαμός».

Δεν μπορώ στο σημείο αυτό να μη σας ρωτήσω... Σας διακατέχει και εσάς η «αριστερή μελαγχολία» από αυτό το συλλογικό βίωμα διάψευσης που πλήττει σήμερα πολλούς αριστερούς; «Μελαγχολία έχω με την Ευρώπη. Γιατί πώς μπορεί η Αριστερά των ιδεών και των οραμάτων να ισορροπήσει με τη σημερινή οικονομική,

Συντάχθηκε απο τον/την Γιώργος Αγοραστάκης
Δευτέρα, 28 Μάρτιος 2016 10:23 -

ανθρωπιστική και κοινωνική κρίση; Πώς δύναται να φτιάξει ένα κοινωνικό πρόσωπο σε ένα τόσο ασφυκτικό τοπίο; Γιατί, από τη στιγμή που μπήκαμε στο Μνημόνιο, θα υποστούμε τις συνέπειές του, δεν μπορείς να μιλάς πλέον για ιδεολογίες... Είναι πολύ δύσκολα. Εγώ ήξερα ότι η Αριστερά στην εξουσία θα καλούνταν να τα αντιμετωπίσει όλα αυτά. Και ήμουν λίγο επιφυλακτική, λίγο φοβισμένη. Όμως ο κόσμος ψήφισε και η Αριστερά πρέπει να μπει στη μάχη. Δεν γίνεται να κάθεται να φωνάζεις απέξω. Ολοι κρινόμαστε. Θέλω να πιστεύω ότι στη σημερινή κυβέρνηση υπάρχουν και σοβαροί άνθρωποι που προσπαθούν κάτι να κάνουν...».

Υπήρξαν αρκετές περιστασιακές θεοδωρακικές «ιέρειες», αλλά εσείς μείνατε, έπειτα από πενήντα ολόκληρα χρόνια, η μία και διαχρονική του. Πώς το εξηγείτε; « Αυτό δεν μπορώ να σας το πω εγώ. Αγαπούσε πολύ και άλλες τραγουδίστριες (Μαρία Δημητριάδη, Αφροδίτη Μάνου). Είχαν έρθει και αυτές έξω για ένα διάστημα. Μετά όμως δεν άντεχαν, γύριζαν. Εγώ βρίσκομαι στο εξωτερικό από το 1967 και γυρίζω τον κόσμο με την ορχήστρα. Ερχονταν και ο Πέτρος Πανδής, ο Αντώνης Καλογιάννης... Όμως κάποια στιγμή και εκείνοι επέστρεψαν στην Ελλάδα. Δεν ήταν εύκολο. Ενώ εγώ ήμουν μαζί του από παιδί. Ημουν δοσμένη».

Η πληθωρικότητά του σας έπνιγε κάποιες στιγμές; «Αυτό συμβαίνει πάντα με τις τόσο μεγάλες προσωπικότητες. Είχε αυτή την κτητική τάση με τους τραγουδιστές του. Όμως, όταν ο Μάνος Χατζιδάκις τού έλεγε "Θέλω το βιολοντσέλο", έτσι με αποκαλούσε, μπορεί να μην του άρεσε κατά βάθος, αλλά πάντα τού έλεγε "Ναι". Ηταν πολύ δεμένοι, και ας τους παρουσίαζαν Ολυμπιακός - Παναθηναϊκός. Εγώ, πάλι, είχα το δικό μου τείχος, ήξερα μέχρι πού μπορούσα να πάρω και να δώσω... Είχα και την ικανότητα να δραπετεύω. Πήγαινα, για παράδειγμα, και έκανα Μπρεχτ, Χατζιδάκι, Λιβανελί... Υπήρχε μια ανάγκη να ξεφύγω και να μετρήσω τον εαυτό μου. Όμως επέστρεφα πάντοτε! Ηξερα πάντα ότι εκεί ανήκω».

Πέρασε και διακυμάνσεις η σχέση σας, ακόμη και μια περίοδο ψυχρότητας...

«Υπήρξαν εντάσεις, όχι σοβαρές όμως... Ηταν φυσικό εκείνος να μπει σε άλλες σχέσεις με καλλιτέχνες... Μετά ήταν και η δική μου σχέση με τον Ανδρέα Παπανδρέου και η είσοδός μου στην πολιτική και αυτό δεν το ήθελε με τίποτα. Δεν ήθελε να πάω ούτε με τη Δεξιά, ούτε με το ΠαΣοΚ, με κανέναν. Μόνο μ' εκείνον! Αυτά μου έλεγε όταν με συναντούσε στη Βουλή... Σαν συζυγική σχέση... Το τι έγραφαν τότε, το τι έλεγαν τα ραδιόφωνα (σ.σ.: γελάει). "Η πατροκτόνος Μαρία!". Απέφευγα τις συνεντεύξεις γιατί επεδίωκαν να με βάλουν να μιλήσω εναντίον του! Αλλά δεν αντέξαμε για πολύ μακριά, ούτε εκείνος ούτε εγώ. Ωσπου με κάλεσε στο σπίτι της πιανίστριας Ντόρας Μπακοπούλου και μου έδωσε τη "Βεατρίκη στην Οδό Μηδέν"».

Ως καλλιτέχνις έχετε βιώσει την αποθέωση. Έχετε τραγουδήσει στα 80ά γενέθλια του Πάμπλο Πικάσο, αλλά και μέσα στο σουηδικό κοινοβούλιο, επί Ούλφ Πάλμε, έχετε γνωρίσει παγκόσμιες προσωπικότητες (από τον Ιβ Μοντάν, τον σερ Τζον Γκίλγουντ και τον Πάμπλο Νερούδα μέχρι τον Φρανσουά Μιτεράν, τον Φιντέλ Κάστρο και τον Τζον Λένον). Τι σας κράτησε ώστε να μην αυτοκαταστραφείτε μέσα στον μύθο σας; «Ήταν τύχη ότι σήκωσα όλο αυτό το φορτίο και το έβαλα στις αποσκευές μου. Δεν έπεσα ποτέ σε χάπια, σε ποτά, για να το αντέξω. Είχα, σας είπα, προετοιμαστεί από παιδί ότι η σχέση μου με το μεγάλο θα είναι δεδομένη. Δεν ξέρω αν είναι κάτι συμπαντικό αυτό που σας λέω. Αν ήταν η μοίρα μου που με έφερε κοντά στον Μίκη ή αν ήταν προδιαγεγραμμένο από τότε που γεννήθηκα. Ήξερα λοιπόν και δεν εντυπωσιαζόμουν. Σίγουρα έπαιρνα πολλά, σίγουρα καταβρόχθιζα με ορθάνοιχτα μάτια, όπως για παράδειγμα εκείνο το σαρωτικό πέρασμα του Μίκη της σκλαβωμένης Ελλάδας από τη Λατινική Αμερική...».

Κατορθώσατε, παράλληλα, κάτι μάλλον παράδοξο για μια καλλιτέχνη αυτού του μεγέθους: να έχετε και προσωπική ζωή. «Ήμουν πολύ τυχερή και σε αυτό. Γιατί δεν οδηγήθηκα σε πάθη. Το πάθος μου εκτονωνόταν στη μουσική, δεν υπήρχε κάποιο κενό να καλύψω. Υπήρχε αναμφίβολα η ανάγκη μιας αγάπης σταθερής. Τη βρήκα στον Τηλέμαχο (σ.σ.: Χυτήρης, ο πολιτικός και ποιητής). Όταν γνωριστήκαμε, ήμουν είκοσι ετών και εκείνος είκοσι δύο».

Αλήθεια, ο σύζυγός σας δεν ζήτησε ποτέ αυτό το ισόβιο «ειδύλλιο» με τον Μίκη Θεοδωράκη; «Όχι! Ίσως κάποιες στιγμές τότε να αισθάνθηκε κάπως άβολα, αλλά όταν κατάλαβε ότι εγώ γεννήθηκα για το τραγούδι... Αυτό που επικράτησε είναι ότι ο Τηλέμαχος κατανόησε την προσωπική ελευθερία μου και το δόσιμό μου. Ο ίδιος διέθετε άλλωστε και την ποιητική ευαισθησία, μπορούσε να καταλάβει. Και έτσι μοιραστήκαμε τη ζωή μας. Με αγάπη. Υστερα κάναμε το παιδί μας (σ.σ.: ο γιος της Στέφανος είναι σήμερα τριάντα χρόνων και σπουδάζει ηχητικά τοπία της τζαζ στη Νέα Υόρκη). Όπως όλοι, έχουμε περάσει και δύσκολες στιγμές στις σχέσεις μας, αλλά δεν είναι εκεί το θέμα. Η αγάπη είναι που δένει τους ανθρώπους. Και εγώ σεβάστηκα την ελευθερία του, τις επιλογές του. Γι' αυτό κρατήθηκε όλο αυτό. Ποτέ δεν πίεσε ο ένας τον άλλον: "Αχ! πού πήγες;", "Τι έκανες;". Τίποτα. Ξέρετε τι λέγαμε από μικροί; "Μια ζωή την έχουμε". Δεν θα πρέπει να αισθανθούμε φυλακισμένοι στον γάμο μας. Δεν πρέπει να εγκλωβίζουν τους ανθρώπους οι σχέσεις και η αγάπη τους. Λέγαμε ο ένας στον άλλον και τις πιο μύχιες σκέψεις μας. Έτσι το κερδίσαμε το παιχνίδι. Δεν ήταν εύκολο, βέβαια».

Στο σημείωμά του στον καινούργιο δίσκο, «Φύλαξα το όνειρο», ο Μίκης Θεοδωράκης σας ευχαριστεί για την πρωτοβουλία σας αυτή, την οποία

χαρακτηρίζει ένδειξη κυρίως «της μεγάλης ευθύνης» σας που διακρίνει τη στάση σας σε όλη σας τη ζωή, «με πρώ το στόχο τη διαρκή αναγέννηση της ελληνικής μουσικής». Πώς κρατήσατε ανέπαφη αυτή τη στάση; Δεν φλερτάρτε ποτέ με την αλαζονεία του καλλιτέχνη που έχει φτάσει στο απόγειο της δόξας; «Αστειεύεστε; Ποτέ! Ο αληθινός, γνήσιος καλλιτέχνης δεν φτάνει ποτέ στο απόγειο. Μέχρι την τελευταία πνοή του λέει: "Και τι έκανα;". Αυτό λέω εγώ σήμερα, ύστερα από πενήντα χρόνια. Αυτό είναι κάτι που ρέει από μέσα σου και προχωράει. Δεν θέλω να εγκλωβίζομαι στις μεγάλες εικόνες και εντάσεις τού παρελθόντος - αν και είναι αλήθεια ότι μεγαλώνοντας με βομβαρδίζουν καμιά φορά. Θέλω να υπάρχω στο παρόν. Γι' αυτό συνεργάστηκα, επί παραδείγματι, με τον φημισμένο σαξοφωνίστα της τζαζ, Τσαρλς Λόιντ. Γι' αυτό έχω επαφή με νέα παιδιά, πρόσφατα τραγούδησα με τα εικοσάχρονα δίδυμα αδέρφια Καλογεράκη από την Κρήτη τα "Πατώματα" του Μπρεχτ. Εγώ έχω τόσο καιρό αποχωρήσει από την κεντρική σκηνή. Οι νέοι είναι που θα δημιουργήσουν το δικό τους, πνευματικό, καλλιτεχνικό, δεν λέω "κίνημα", γιατί σήμερα, με τη νέα τεχνολογία, υπάρχει μια αυτοαναφορικότητα, ο καθένας παίρνει το κομπιούτερ του και φτιάχνει μόνος του τη φωλιά του. Το θέμα είναι πώς θα βγουν οι νέοι από τα λαγούμια τους. Εγώ είμαι εδώ για να τους ακούσω, μακριά από οποιονδήποτε μύθο. Σαν μαθήτρια».